

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Migel Alkaraz Luzuriaga

*Pasaia,
Gipuzkoa
(1942)*

Aurkibidea

Biografia

Donibanen jaioa, kale nagusian. Ama Corellakoa zuen, nafarra, eta aita bertakoa, sanjuandarra, arotza. Hiru anaietan zaharrena da Migel. 7 urte zituenean, aita hil zitzaien (gerrako zaurien ondorioz); orduan, ama bakailao lantegian hasi zen lanean eta amona -amaren ama-beraiekin bizitzera joan zen. Lehenengo eskola publikoan ibili zen Migel, Biterin, eta gero Antxora bidali zuten ikastera, Recaredo maisuarekin. 14 urtera arte. Ondoren Luzuriaga ontziolan egin zuen lana, 55 urterekin erretiroa hartu zuen arte. Atletismoan nabarmendu zen Migel: hainbat lasterketa irabazi zituen. Zinegotzi ere izan zen, gerraosteko lehenengo hauteskundeetan. Erretiroa hartu ostean, aitona-amonen elkarteko lehendakari ere izan da. [Rosa Sistiaga](#)arekin ezkondu zen, eta bi seme izan zituzten. Euskara galdu zuen umetan, eta helduaroan berreskuratu.

Zintak

PAS-056

- **Proiektua:** Sanjuandarren Oroimena
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Data:** 2020-11-04
- **Iraupena:** 96 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne

Pasarteak

1. Aita hil zenean, ama PYSBEra lanera

- **Erref:** PAS-056/003
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:01:58. **Bukatu:** 00:04:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Alarguntasuna
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Donostialdeko lantegiak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Arrain fabrikak

Laburpena:

Aita hil zenean, zazpi urte zituen. Amaren aldeko amona etorri zitzairen etxera eta ama sareak egiten hasi zen. PYSBEn aritu zen. Enpresan bakailaoarekin egiten zuten lana azaltzen du. Jatorduetan bakailaoa edo arrautzak izaten zituzten.

2. Aita gerraren eta errepresioaren ondorioz hil zen

- **Erref:** PAS-056/004
- **Iraupena:** 0:03:33. **Hasi:** 00:04:27. **Bukatu:** 00:08:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Jarrera politikoak » Errepublikanoak

Laburpena:

Aita kartzelan egon eta gero hil zen; bi bala zituen gorputzean atera gabe. Miseria handia pasatu zutela dio; ez beraiek bakarrik, ia denek. Aitak frontean bi bala jaso zituen; Bilbon harrapatu zuten eta kartzelara eramane. Aske utzi zutenerako oso gaizki zegoen. Amak ez du gerrari buruz ezer hitz egin nahi izaten. Aita errepublikanoa zen, osaba EAJkoa eta beste osaba ANVkoa.

3. Etxeak hutsik eta dena konfiskatuta

- **Erref:** PAS-056/005
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:08:00. **Bukatu:** 00:09:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Aberatsak eta emakumeak geratu ziren herrian gerra garaian. Fatxek etxeak hustu eta dena konfiskatu zuten, eta ondareak elkarrekin banatu. Batzuk etxerik gabe geratu ziren.

4. Amak lan asko, lantegian eta etxean

- **Erref:** PAS-056/006
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:09:50. **Bukatu:** 00:11:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Beraien etxearen jabea gertukoa zen eta diruz ordaintzen zuten errenta. Aita hil ondoren hasi zen lanean ama. Amak sei lanegun izaten zituen astean eta ordu askoko lan-jarduna. Etxeko-lanez ere arduratu behar izaten zuen, amonarekin batera.

5. Amonaren lanak; arropa garbitu eta txerria hazi

- **Erref:** PAS-056/007
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:11:43. **Bukatu:** 00:13:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Arropa garbitzera garbitokira joaten ziren, Bonantzara. Non zegoen azaltzen du. Etxean bost ziren eta soldata oso txikia zen. Txerria haztea otu zitzaion amonari eta egunero galdara batekin etxe batzuetara janari soberakinen bila joaten zen.

6. Lapikokoa, bakailaoa eta arraina jatorduetan

- **Erref:** PAS-056/008
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:13:06. **Bukatu:** 00:14:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Amonak prestatzen zuen bazkaria; beti berdina izaten zen: lapikokoa eta bakailaoa. Beste familia bat bizi zen beraiekin, ama eta bi seme-alaba; hura Oiartzuneraino joaten zen oinez arraina saltzera.

7. Errazionamendua eta baserriko esnea

- **Erref:** PAS-056/009
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 00:14:25. **Bukatu:** 00:17:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Eskolan esne-hautsa ematen zieten eta janari lata batzuk ere bai, kartilla batekin. Elizan edo eskoletan paperak ematen zizkieten eta gero dendan eskuratzen zituzten salgaiak. Baserritar bat esnea ekartzen hasi zenekoa gogoan dauka. Esne-gaina azukrearekin meriendatzen zuen.

8. Aitak txintxorro txikiak egiten zituen saltzeko

- **Erref:** PAS-056/010
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:17:06. **Bukatu:** 00:18:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Ontzi-motak
- Lanbideak » Arotzak

Laburpena:

Aitak txintxorro txikiak egiten zituen etxearen atzealdean eta saldu egiten zituen.

9. Txirlak biltzen eta barbarinak eta karramarroak harrapatzen

- **Erref:** PAS-056/011
- **Iraupena:** 0:03:43. **Hasi:** 00:18:36. **Bukatu:** 00:22:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Beste batzuk

Laburpena:

Gaiztakeriak egiten ibiltzen zen mutikotan. Txirlak biltzen aritzen zen; itsasbeheran lurra harrotu eta itsasgoran barbarinak arrantzatzen zituzten. Soka batekin muskuilua bota eta karramarroak harrapatzen zituzten; mendian egosten zituzten eta plazan saldu. Lanpernak gizon helduen kontua ziren.

10. Frantsesek botatako txanponak urpetik biltzen

- **Erref:** PAS-056/012
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:22:19. **Bukatu:** 00:25:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Igerian nola ikasi zuen kontaktzen du. Frantziatik turista moduan zetozenei uretara txanpona botatzeko eskatzen zieten eta ondoren umeek hartzen zituzten. Anekdotak kontaktzen ditu.

11. Gerraka herriko beste auzoetako umeekin

- **Erref:** PAS-056/013
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:25:10. **Bukatu:** 00:28:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Sareak lehortzen jartzen zituztenean, umeak zintzilik ibiltzen ziren. Gaiztakeria handienak mendian egiten zituztela dio: esaterako, ezpata gerrak. Mutiko bat ia urkatuta zutenekoa kontatzen du.

12. Maisu errepublikanoarekin eskola partikularrak

- **Erref:** PAS-056/015
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:28:35. **Bukatu:** 00:30:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

San Juango eskolan ibili zen. Liburu bakarra erabiltzen zuten eta hamabi urterako, Migelek dena ikasita zeukan. Antxora joan zen eta bi urtez ikasi zuen han maisu errepublikano batekin, partikularretan. Bakoitzaren ahalmen ekonomikoaren arabera kobratzen zuen.

13. Enpresako lanik txarrenak euskaldunentzat

- **Erref:** PAS-056/017
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:32:20. **Bukatu:** 00:34:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

<p>Euskara oso aberatsa baserritarrek zeukatela dio. Maisuak frankistak ziren. Gogoan dauka berak lan egiten zuen enpresan lanik txarrenak euskaldunentzat izaten zirela.</p>

14. Kalean oso euskara gutxi gerraostean

- **Erref:** PAS-056/018
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:34:26. **Bukatu:** 00:35:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Kalean oso euskara gutxi hitz egiten zen. Aita-amek bazekiten euskaraz; gerra ostean gazteleraz egin beharra zegoenez, utzi egin zioten. Baserritarrek, arrantzaleek eta familia batzuek mantendu zuten euskara.

15. Euskara ikasten erretiroa hartu ostean

- **Erref:** PAS-056/019
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:35:41. **Bukatu:** 00:38:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua
- 101L » Eleaniztasuna » Hizkuntza ikasketa

Laburpena:

Franco hil ondoren, udal-hauteskundeetara aurkeztu zen eta zinegotzi izan zen. Bere taldeko zortzi zinegotzietatik bik bakarrik zekiten euskaraz. Orduan hartu zuen kontzientzia. Euskaraz ikasi, erretiroa hartu ondoren ikasi zuen, euskaltegian Idoia Arbelaitzekin eta etxean bere kabuz.

16. Luzuriaga ontzian lanean

- **Erref:** PAS-056/022
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:42:05. **Bukatu:** 00:45:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Donostialdeko lantegiak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Ontzigintza

Laburpena:

Luzuriaga ontzian 400 langile inguru aritzen ziren lanean, eta inguruan beste hainbestek lan egiten zuen. Itsasontzi txikiak egiten zituzten. Lan asko izaten zuten. Trintxerpen ehundik gora itsasontzi egoten ziren, gehienak bakailaotarako. Bulegoan lan egiten zuen berak. Enpresa italiar batek Antxoko moila egin zuen eta han hasi zen lehenbizi.

17. Itsasontziak egiteko prozesua

- **Erref:** PAS-056/023
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:45:12. **Bukatu:** 00:48:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Donostialdeko lantegiak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Ontzigintza
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:

Luzuriagan itsasontziak hasi eta bukatu egiten zituzten, eta konpondu ere bai. Altzairua Asturiasetik ekartzen zuten. Kartoiarekin ereduak egiten zituzten eta neurrira moztu eta moldatzen zituzten piezak. Motorrak Alemaniatik edo Ingalaterratik ekartzen zituzten.

18. Luzuriagaz gain, lan asko Pasaian

- **Erref:** PAS-056/024

- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:48:06. **Bukatu:** 00:50:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Donostialdeko lantegiak
- Ekonomia eta industria » Boom industrialak

Laburpena:

Luzuriaga oso enpresa handia zen. Langileetako asko kanpotarrak ziren. Galiziarrek CNT sindikatuaren bidez etorri ziren Trintxerpera. San Juango jendea ez zen bakailaotara joaten; enpresetan lan asko zegoen. Argindar enpresak, arotzak...

19. Sagardotegietako ohiturak

- **Erref:** PAS-056/027
- **Iraupena:** 0:03:51. **Hasi:** 00:51:14. **Bukatu:** 00:55:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak

Laburpena:

Arrantzaleek arraina erre eta afaria egiten zuten sagardotegian. Emakumeak sagardotegian edo tabernan ikustea oso arraroa zen, jaiak eta gizonarekin ez bazen. Pitxarrean saltzen zuten sagardoa. Goiz erretiratzen ziren normalean. Edalontzia hamar xentimo inguru izaten zen. Hamalau urte ingururekin hasten ziren sagardotegira joaten, gizonen moduan.

20. Urpean geratzen zen atletismo pista

- **Erref:** PAS-056/028
- **Iraupena:** 0:04:13. **Hasi:** 00:55:05. **Bukatu:** 00:59:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Beste kirol batzuk
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Korrika egiteko zaletasuna lagun artean sortu zitzaion. Ondo moldatzen zenez, hamasei urterekin hasi zen atletismoan lehiatzen. Jesus Elozegi eta Pilar Sansinenea atletismo zaleak ziren eta pista txiki bat egitea bururatu zitzaien. Itsasgoran pista urpean geratzen zen. Jende famatua etortzen zela dio. Anekdotak bat kontatzen du.

21. Txapelketaz txapelketa atletismoan

- **Erref:** PAS-056/029
- **Iraupena:** 0:03:22. **Hasi:** 00:59:18. **Bukatu:** 01:02:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Beste kirol batzuk

Laburpena:

<p>Hasieran ez zuen entrenatzailerik izan baina gero bai, Donostiara joaten hasi zenean. Atletismoko pista zegoen tokian Iberdrolak zentral termikoa eraiki zuen. Orduan, Atletico de San Sebastian taldean hasi zen. Garai hartan profesionalak debekatuta zeuden; atletek ezin zuten kobratu. Txapelketetan ibili zen eta sarri lortzen zituen sariak. Lehendabizikoa du oso gogoan, Gipuzkoako txapelketa irabazi zueneko; herriko banda atzetik zeukala, harrera oso ona egin zioten San Juanen.</p>

22. Zinegotzi zegoela, 23-F eta Carlos Saldiseren hilketak

- **Erref:** PAS-056/033
- **Iraupena:** 0:02:04. **Hasi:** 01:07:11. **Bukatu:** 01:09:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskal gatazka
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Politika » 60ko hamarkada eta trantsizioa (1970-1980)

Laburpena:

Bi gauza gogor tokatu zitzaizkion zinegotzi egon zenean: bata, 23-F (estatu kolpe saiakera) izan zen. Udalbatzarra egiten ari ziren lekutik gertu, polizia armatuaren etxea zegoen eta gogorra izan zen zer egin erabakitzea. Bestea, Carlos Saldiseren hilketak izan zen.

23. Aitona-amonen Aterpeko lehendakari

- **Erref:** PAS-056/035
- **Iraupena:** 0:03:22. **Hasi:** 01:10:43. **Bukatu:** 01:14:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Herrigintza eta elkarteak

Laburpena:

<p>Erretiratu ondoren, Aitona-amonen Aterpeko lehendakaria izan da hainbat urtez. Lokala non zegoen azaltzen du. Bidaia kulturalak antolatu izan dituzte Europa osoan zehar. Hilean behin txango bat egiten zuten. Ofizialki ez, baina jarraitzen du gauzak antolatzen.</p>

24. Amonaren arropak eta zola mehedun oinetakoak

- **Erref:** PAS-056/039
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 01:21:47. **Bukatu:** 01:23:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Bere ume garaitik, dena aldatu dela dio. Amonak egiten zizkien arropak; erosi

ia ez zuten egiten. Oinetakoen zolak oso meheak ziren eta erraz zulatzen zitzaizkion.

25. Arrantzaleen jantziak eta lehengo bizimodua

- **Erref:** PAS-056/040
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 01:23:50. **Bukatu:** 01:26:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Arrantzaleek gatzetan ibiltzeko eskalapoak erabiltzen zituzten; ikusiak ditu. Zirak oso gogorak eta lodiak izaten ziren. Oraingo bizimodua hobea dela dio, nahiz eta bizilagunen arteko harremana estuagoa zen eta ateak irekita egoten ziren. Norbait gaixo zegoenean, denak bisitan joaten zitzaizkion.

26. Antxoa debalde herritarrentzat

- **Erref:** PAS-056/044
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 01:28:46. **Bukatu:** 01:31:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Antxoa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Behar askorekin baina zoriontsu izan zirela dio. Bakoitzak berea aurrera ateratzeko nahikoa lan izaten zuten baina elkarri ematen zioten zeukatena. Antxoa ekartzen zutenean, adibidez, afaltzeko adina herritar guztiei ematen zien patrioiak debalde. Debalde jasotakoa saltzen zuenik ere bazegoen.

27. Batelerak, arraunlariak eta motorak, jendea garraiatzeko

- **Erref:** PAS-056/046
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 01:33:20. **Bukatu:** 01:35:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk

Laburpena:

Pasaian zeuden lineak aipatzen ditu. Jende askoren joan-etorria izaten zela dio. Aurretik arraunean eramaten zuten jendea batetik bestera; pertsona bakarrak arraunean hogeitaz inguru eramaten zituen.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com